

**BELEID
WMO-PARTICIPATIE VRAAGZIJDE
IN DE
GEMEENTE VALKENSWAARD**

DEEL 1

“Vernieuwend op weg met behoud van het goede”

Maart 2008

Inhoudsopgave

	Pagina
0. Voorwoord	1
1. Samenvatting	2
2. Inleiding	4
3. Definities	5
4. Huidige situatie	6
5. De huidige situatie gekoppeld aan de Wmo	8
6. Gewenste situatie	10
6.1 Positionering van de WAV in de gemeentestructuur	11
6.2 Meerwaarde WAV	13
6.3 Doelstelling van de WAV	13
6.4 Uitwerking doelstelling	13
6.5 Functie van de WAV	13
6.6 Samenstelling van de WAV	14
6.7 Werkwijze met de gemeente	15
6.8 Samenwerking met andere adviesvormen, instellingen en burgers	15
6.9 Facilitering	16
7. Werkwijze voor instelling van de WAV	16
8. Prestatie-indicatoren	17
9. Actiepunten in tabel	18
 Bijlage: Gebruikte literatuur / notities	

0. Voorwoord

De Wet maatschappelijke ondersteuning stelt twee eisen aan gemeenten, namelijk participatie en het afleggen van verantwoording. Participatie kan op twee manieren worden uitgelegd, te weten participatie van alle (kwetsbare) burgers aan de maatschappij en participatie in het beleidsproces. Over de wijze waarop participatie moet worden vormgegeven laat de wet zich niet uit. Dat is een lokale aangelegenheid. In deze notitie wordt ingegaan op participatie van (kwetsbare) burgers in het beleidsproces en het afleggen van verantwoording over beleid aan (kwetsbare) burgers.

Voor de beleidsvoorbereiding en planvorming is de gemeente zelfs bij wet verplicht gesteld burgers te betrekken. Ten dele deed de gemeente dit ook al voor de komst van de Wmo. De Wmo nodigt echter de burgers nadrukkelijk uit om nog meer betrokken te zijn bij de inrichting van de maatschappelijke ondersteuning.

Naast de participatie dient de gemeente ook verantwoording af te leggen door de bereikte resultaten zichtbaar te maken. Daar waar in deze notitie gesproken wordt over participatie wordt hier vooral op participatie van burgers/cliënten gedoeld. Slechts zijdelings komt ook instellingsparticipatie aan bod.

Hierna wordt ingegaan op de kaders van waaruit gedacht wordt, de huidige participatievormen en de wijze waarop deze ingezet kunnen worden bij het Wmo-beleid. Tevens wordt onderzocht op welke wijze de Wmo-Adviescommissie Vraagzijde (WAV) idealiter vormgegeven moet worden, zodat er sprake is van zoveel mogelijk meerwaarde ten opzichte van de huidige situatie.

Deze notitie vormt het eerste deel van het participatie-thema binnen de Wmo. Hierin wordt de vraagzijde onderzocht en verder uitgewerkt. Er volgt een tweede deel waarin uitgebreid wordt ingegaan op de participatie van de aanbiederszijde.

1. Samenvatting

De Wmo is een wet waarin het begrip participatie centraal staat. Participatie kan op twee manieren worden uitgelegd, te weten participatie van alle (kwetsbare) burgers in de samenleving en participatie in het beleidsproces. Deze notitie richt zich op participatie in het beleidsproces en afleggen van verantwoording hierover. In de gemeente Valkenswaard is er al veel georganiseerd daar waar het gaat over de participatie van specifieke doelgroepen en instellingen. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 4. Vandaar dat ook op het voorblad staat: “Vernieuwend op weg met behoud van het goede”. Dit is het vertrekpunt geweest bij deze notitie.

De bestaande situatie kan wel verbeterd worden. Wat duidelijk wordt is dat er voor bepaalde doelgroepen, zoals de mantelzorgers, vrijwilligers, daklozen geen overlegvorm bestaat. Het is zaak dat deze doelgroepen op een goede wijze kunnen participeren in de gemeente, zodat ieder prestatieveld op dusdanige wijze kan worden ingevuld, dat er sprake is van draagvlak bij de betrokkenen. Als er voor alle doelgroepen een goede overlegvorm is opgezet, is een goede beleidsvorming op de verschillende deelterreinen van de Wmo in principe mogelijk.

Bij beleidsvorming zijn de betreffende belangenbehartigingsvormen ook de spil door het leveren van inhoudsdeskundigheid, signalen vanuit de betreffende specifieke doelgroep etc.

De belangenbehartigingsvormen beschikken namelijk over de meeste kennis en ervaringsgegevens ten aanzien van de specifieke achterban. Daarnaast wordt bij beleidsvorming ook de brede groep (kwetsbare) burgers en relevante instellingen betrokken bij de totstandkoming van specifiek doelgroepenbeleid.

Of een Wmo-Adviescommissie Vraagzijde (WAV) nodig is en meerwaarde heeft in de gemeente Valkenswaard is een legitieme vraag. Daarnaast is een WAV niet bij wet verplicht.

Een eerste voorwaarde om een WAV een succesvol bestaan te geven is te zoeken naar een invulling die de huidige situatie aanvult.

Deze meerwaarde is met name te vinden in de volgende aspecten:

- verbinding leggen tussen de verschillende bestaande belangengroeperingen
- zicht op de balans en samenhang tussen de prestatievelden
- tegenstrijdigheden / obstakels / dubbel werk signaleren tussen de diverse prestatievelden
- versterken van (deel)beleid door ‘kruisbestuiving’
- vernieuwende en creatieve impulsen geven aan (deel)beleid
- adviseren vanuit kennis van en affiniteit met de Wmo
- nauwe relatie met de bestaande belangenbehartigingsvormen
- toetsing dat participatie in beleidsvorming tot z'n recht komt
- politieke ongebondenheid en ambtelijke onbelastheid

De WAV dient een groep mensen te zijn die al het beleid dat voortkomt uit het Wmo-meerjarenplan in haar samenhang kan wegen.

Door bovenstaande schets van de meerwaarde wordt het duidelijk dat de WAV geen “super-belangenbehartigingsvorm” wordt, maar juist alle diverse belangen weegt.

Draagvlak van de bestaande belangenbehartigingsvormen is van belang. Vandaar dat zij mogen adviseren bij de selectie van de WAV-leden. De belangenbehartigingsvormen krijgen tevens het recht van voordracht van een lid van de WAV. Van de WAV wordt verwacht dat zij contacten onderhoudt met de bestaande belangenbehartigingsvormen, die op hun beurt in contact staan met de achterban. De WAV is dus van een hoger aggregatieniveau, dat wil zeggen het aandachtsterrein is breder, dan bijvoorbeeld de belangenbehartigingsvormen of cliëntenraden.

Om dit laatste te benadrukken krijgen de WAV-leden de aandachtsgebieden in de vorm van een prestatieveld en niet in de vorm van een doelgroep. De beslissingen gericht op specifieke doelgroepen worden dan ook genomen op het niveau van bijvoorbeeld het platform gehandicaptenebeleid.

Om tegenstrijdigheid in advies van de WAV en belangengroeperingen richting college en gemeenteraad zoveel mogelijk te voorkomen, is het zinvol om een WAV-lid ‘af te vaardigen’ als er

gewerkt wordt aan beleid voor specifieke doelgroepen. Op deze wijze is er een directe link en kunnen de overige WAV-leden over de schouder van hun afvaardiging meekijken en meedenken. De WAV krijgt naast de reactieve taak te reageren en adviseren over het gemaakte beleid, de actieve taak om op creatieve en innovatieve wijze verbetering voor te stellen op het Wmo-beleidsterrein en waar mogelijk synergie te creëren. Het uiteindelijke primaat van de besluitvorming blijft voorbehouden aan het college en de gemeenteraad.

2. Inleiding

Voortvloeiend uit de wettekst van de Wmo, 29 juni 2006, wordt aan de gemeenten de volgende opdracht gegeven:

Artikel 11

1. Het college van burgemeester en wethouders betreft de ingezetenen van de gemeente en in de gemeente een belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen bij de voorbereiding van het beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning, op de wijze voorzien in de krachtens artikel 150 van de Gemeentewet vastgestelde verordening *.
2. Het college van burgemeester en wethouders stelt ingezetenen van de gemeente en in de gemeente belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen vroegtijdig in de gelegenheid zelfstandig voorstellen voor het beleid inzake maatschappelijke ondersteuning te doen.
3. Het college van burgemeester en wethouders verschaft informatie die nodig is ter uitvoering van het bepaalde in het eerste en tweede lid.
4. Onverminderd het eerste lid vergewist het college van burgemeester en wethouders zich bij de voorbereiding van het beleid tevens van de belangen en behoeften van ingezetenen die hun belangen en behoeften niet goed kenbaar kunnen maken.

** Deze verordening wordt op basis van deze notitie samengesteld.*

Artikel 12

1. Alvorens een voordracht tot vaststelling door de gemeenteraad te doen, vraagt het college van burgemeester en wethouders over het ontwerp-plan advies aan de gezamenlijke vertegenwoordigers van representatieve organisaties van de kant van vragers op het gebied van maatschappelijke ondersteuning.
2. Het college van burgemeester en wethouders voegt bij de voordracht tot vaststelling door de gemeenteraad tevens een motivering hoe het de belangen en behoeften van personen als bedoeld in artikel 11, tweede lid, heeft gewogen.

Uit: Staatsblad 2006 351 5

Deze wettekst laat zich niet uit h oe de gemeente denkt haar inwoners te betrekken bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het Wmo-beleid. Dit is een lokale aangelegenheid.

In het vervolg wordt de huidige situatie in Valkenswaard geschetst en wordt weergegeven hoe de rol en taak van de WAV kan worden ingevuld.

Een werkgroep, bestaande uit de heren T. van de Bosch, A. van Poppel (alleen in eerste fase betrokken geweest), H. Dijkstra, E. Brom, W. Maas, P. Mulder en mevrouw J. Raaphorst, heeft op persoonlijke titel meegedacht over hoe participatie binnen de Wmo vormgegeven kan worden.

3. Definities

Definitie participatieladder

Alvorens de Valkenswaardse definitie van de Wmo burgerparticipatie te geven, volgt hierna de uiteenzetting van de participatieladder.

PARTICIPATIELADDER:

1. Informeren

Politiek en bestuur bepalen zelf de agenda voor besluitvorming en houden betrokkenen hiervan op de hoogte. Zij maken geen gebruik van de mogelijkheid om betrokkenen een inbreng te geven in de beleidsontwikkeling. Rol participant: toehoorder

2. Raadplegen

Politiek en bestuur bepalen in hoge mate zelf de agenda, maar zien betrokkenen als gesprekspartners bij de ontwikkeling van beleid. De politiek verbindt zich echter niet aan de resultaten die uit de gesprekken voortkomen. Rol participant: geconsulteerde.

3. Adviseren

Politiek en bestuur stellen in beginsel de agenda samen, maar geven betrokkenen gelegenheid om problemen aan te dragen en oplossingen te formuleren, waarbij deze ideeën een volwaardige rol spelen in de ontwikkeling van beleid. De politiek verbindt zich in principe aan de resultaten, maar kan bij de uiteindelijke besluitvorming hiervan (beargumenteerd) afwijken. Rol participant: adviseur

4. Coproduceren

Politiek, bestuur en betrokkenen komen gezamenlijk een agenda overeen, waarna samen naar oplossingen gezocht wordt. De politiek verbindt zich aan deze oplossingen met betrekking tot de uiteindelijke besluitvorming. Rol participant: samenwerkingspartner

5. (Mee)beslissen

Politiek en bestuur laten de ontwikkeling van en de besluitvorming over het beleid over aan de betrokkenen, waarbij het ambtelijk apparaat een adviserende rol vervult. De politiek neemt de resultaten over, na toetsing aan vooraf gestelde randvoorwaarden. Rol participant: medebeslisser

6. Zelfbeheer

Groepen nemen zelf het initiatief om in eigen beheer voorzieningen tot stand te brengen en te onderhouden. Politiek en bestuur zijn hier niet bij betrokken.

De participatieladder is overgenomen uit *Spanning in Interactie*, Instituut voor Publiek en Politiek, december 1998

Definitie Wmo-participatie en verantwoording:

De gemeente betreft de burgers, cliënten en instellingen die betrokken zijn bij de maatschappelijke ondersteuning bij het beleidsproces, minimaal bij de beleidsvoorbereiding en planvorming. Daarnaast legt de gemeente verantwoording af aan zijn burgers, cliënten en instellingen door de bereikte resultaten zichtbaar te maken via het burgerjaarverslag.

Participatie kan zich op allerlei treden van de participatieladder afspelen. Dit is afhankelijk van het onderwerp en de mate van participatie er gewenst en mogelijk is.

Over de linie kan worden gesteld dat participatie door doelgroepenvertegenwoordigers gericht op deelbeleid binnen de Wmo zich op de vierde trede van coproductie bevindt. Hierbij wordt door de WAV gewaakt dat er voldoende oog is voor belangen van andere doelgroepen. Participatie over het Wmo-beleid als totaal door de WAV bevindt zich op de derde trede van advisering.

Daarnaast is er ook de reguliere inspraakmogelijkheid voor burgers, cliënten en instellingen en bestaan de verplichte inspraakprocedures die zich bevinden op de tweede trede van raadplegen.

4. Huidige situatie

In de gemeente Valkenswaard wordt er reeds geruime tijd op diverse wijzen vorm gegeven aan participatie aan de vraagzijde. Hierna volgt een overzicht van de participatievormen:

A) Individuele burgers

Individuele burgers worden met regelmaat uitgenodigd voor thema-bijeenkomsten, klankbordbijeenkomsten, ontmoetingen etc.

Deze bijeenkomsten hebben doorgaans het karakter van informeren en/of raadplegen, dus de *eerste en tweede trede* van de participatieladder.

B) Georganiseerde burgers

Er zijn diverse structurele belangenorganisaties actief die het gemeentebestuur gevraagd of ongevraagd van advies voorzien. Deze vorm van participatie bevindt zich tijdens beleidsuitvoering op de *derde trede* van advisering. In beleidsvormingsprocessen echter, bevindt de participatie zich idealiter op *vierde trede* van de coproductie.

De in Valkenswaard bekende groeperingen die meer of minder direct meedenken met het gemeentebestuur zijn onder meer:

Belangenorganisaties:

Doelgroepenvertegenwoordigers:

- 1) Seniorenbelang Valkenswaard
- 2) Platform gehandicaptenbeleid
- 3) Jongerenraad

Wijkvertegenwoordigers:

Wijkraad Dommelen
Dorpsraad Borkel & Schaft
Bewonerscommissie 't Gegraaf
Bewonerscommissie de Kreijenbeek
Buurtvertegenwoordigingen

Cliënten- en familieraden:

Valkenswaard kent diverse cliënten- en familieraden die door de aanwezige instellingen in het leven zijn geroepen en als belangrijkste taak hebben het meedenken met het instellingsbeleid. Ook de gemeente betreft deze raden bij de vorming van beleid. Deze vorm van participatie begeeft zich normaal gesproken op de *tweede trede* van raadplegen.

Voorbeelden zijn:

- 1) Gemeentelijke cliëntenraad Wet Werk en Bijstand (WWB)
- 2) Toekomstige cliëntenraad Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)
- 3) Cliëntenraad Valkenhof
- 4) Familieraad de Plaatse
- 5) Huurdersverenigingen

Vrijwilligersorganisaties

Valkenswaard beschikt ook over diverse vrijwilligersorganisaties. Deze organisaties zijn tot op heden niet actief betrokken bij de beleidsvorming. Bij de ontwikkeling van het vrijwilligersbeleid, één van de speerpunten van de Wmo, worden deze vrijwilligersorganisaties wel betrokken en wel op het niveau van de *derde trede* van advisering en van de *vierde* van coproductie.

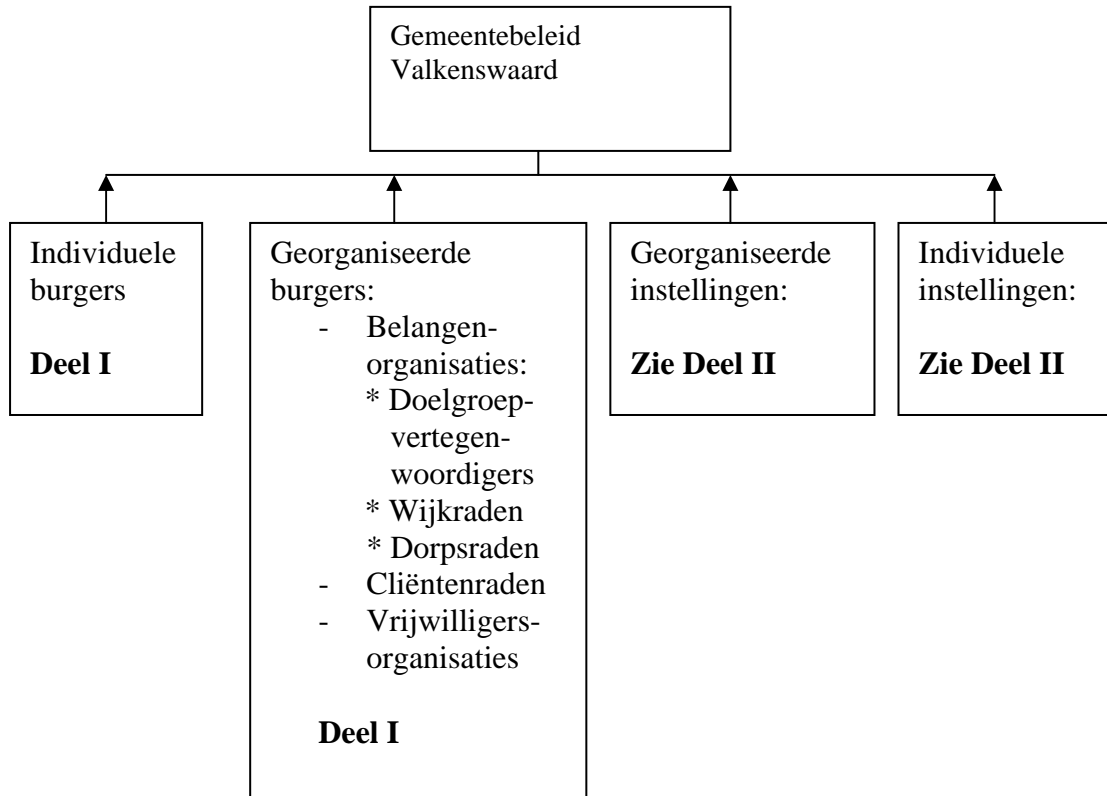
Voorbeelden van vrijwilligersorganisaties zijn:

- 1) De Zonnebloem
- 2) Het Rode Kruis
- 3) Parochiële werkgroepen: bezoeken diensten etc.
- 4) Charitas

- 5) Sociëteiten
- 6) Vrienden van de Stichting Zuidzorg
- 7) Interim Sportadviesraad

In het verleden beschikte Valkenswaard over een platform vrijwilligersbeleid. Dit platform is echter niet meer actief.

De voorgaande opsomming ziet er in schema als volgt uit:

5. De huidige situatie gekoppeld aan de Wmo

Een praktische manier om de huidige situatie als het gaat over participatie zoals is beschreven onder 3. te verbinden met de Wmo is het gebruiken van de negen prestatievelden. Per prestatieveld (PV) wordt hierna nagegaan welke huidige participatievorm gekoppeld kan worden aan welk prestatieveld. Het overzicht hierna is niet uitputtend.

Wijk- en buurtbeleid/wijkgericht werken:

PV 1: Het bevorderen van sociale samenhang in de leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten (civil society).

Dorps- en wijkraden, overige buurt- en wijkvertegenwoordigers worden betrokken bij de invulling van dit onderwerp. In 't Gegraaf en de Kreijenbeek zijn actieve bewonerscommissies. **In meer formele zin ontbreken in Valkenswaard-Oost en -West ontbreekt een vertegenwoordiging van de hele "wijk". Actiepunt 1**

Jeugdbeleid:

PV 2: Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen en ouders.

Jongerenraad, (school)kinderen, ouderverenigingen/ouders worden hier in principe bij betrokken.

Beleid voor kwetsbare burgers (gehandicapten, chronisch zieken en ouderen):

PV 3: Het geven van informatie en advies en cliëntenondersteuning.

Cliëntenraden en de brede groep burgers worden betrokken.

PV 4: Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

Een zo breed mogelijke groep mantelzorgers en vrijwilligers wordt hierbij betrokken. Wat ontbreekt is een georganiseerde groep (vertegenwoorders van) mantelzorgers. Hier wordt echter niet naar gestreefd, aangezien mantelzorgers niet structureel belast moeten worden bovenop hun zorgtaak. Wat ontbreekt is een georganiseerde groep vrijwilligers(organisaties). Nagegaan moet worden of dit een structurele groep moet zijn of dat deze groep alleen als groep hoeft te functioneren tijdens beleidsvorming / evaluatie en bijstelling. **Actiepunt 2**

PV 5: Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem.

Het seniorenbelang, het platform gehandicapten worden expliciet betrokken bij de invulling van dit onderwerp.

PV 6: Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer.

Het seniorenbelang, het platform gehandicapten worden expliciet betrokken bij de invulling van dit onderwerp.

Integraal beleid maatschappelijke opvang en huiselijk geweld:

PV 7: Bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang, advies en steunpunten huiselijk geweld.

Instellingen met expertise en onder andere daklozen op dit vlak zullen worden betrokken. Dit wordt waar mogelijk op regionaal niveau uitgewerkt. Nagaan wat er op

lokaal niveau moet gebeuren. Wellicht kan de lokale werkgroep woonoverlast iets in dit kader betekenen. **Actiepunt 3**

PV 8: Bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.

Dit onderwerp wordt op regionaal niveau aangepakt. Nagegaan dient te worden wat er op lokaal niveau uitgewerkt moet worden. **Actiepunt 4**

PV 9: Bevorderen van verslavingszorg.

Dit onderwerp wordt op regionaal niveau aangepakt. Nagegaan dient te worden wat er op het lokaal niveau uitgewerkt moet worden. **Actiepunt 5**

In de hierna volgende tabel worden de bovenstaande participatie-gremia gekoppeld aan hun doelen, producten waarop participatie betrekking heeft met bijbehorende prestatievelden en mogelijke communicatiemiddelen. Uiteraard kan dit overzicht in de loop der tijd door nieuwe inzichten worden aangevuld. De grijs gearceerde cellen zijn overlegvormen die nog niet bestaan.

Aggregatieniveau	Doel	Prestatievelden met producten	Mogelijk communicatiemiddel
Individuele burgers	Verbetering producten en individuele verstrekkingen en aansluiting bij de dagelijkse praktijk en behoeften.	PV 3: - Inrichting lokaal loket - Individuele verstrekkingen	- Reguliere inspraakprocedure - Klanttevredenheids-onderzoek - Hoorzittingen - Raadscommissie - Aanspreken raadsleden, wethouder - Melding bij het loket Etc.
Eenmalige/tijdelijke groep individuele burgers	Verkrijging van draagvlak en betere aansluiting bij de praktijk en behoeften.	PV 1 t/m 9: - Wmo-meerjarenbeleidsplan - Deelterreinen Wmo	- Conferentie - Themabijeenkomst - Klankbordgroep - Cliëntenpanels - Bewonersoverleg - Buurtpanels Etc.
Georganiseerde burgers			
Doelgroep-vertegenwoordigers	Verkrijging van draagvlak en betere aansluiting bij de praktijk en behoeften van de specifieke doelgroep.	PV 3, PV 5 en PV 6: - Seniorenbeleid - Integraal gehandicaptenbeleid - Verordening Wmo-Verstrekkingen	Structureel overleg: Bestuurlijk/ werkgroepen en bestuurlijk met portefeuillehouder.
Dorps- en wijkraad Dommelen & Borkel & Schaft Bewonerscie's 't Geeraaf / de Kreijenbeek Wijkraad Valkenswaard	Verkrijging van draagvlak en betere aansluiting bij de praktijk en behoeften van de specifieke wijk/buurt.	PV 1: Beleid leefbaarheid en buurt- en wijkgericht werken.	Structureel overleg: Bestuurlijk/werk-groepen met wijkcoördinator.
Cliëntenraden	Primair: verbetering van de	PV 1 t/m 9:	Structureel overleg en

	<p>kwaliteit van van zorg en dienstverlening in instellingen. Secundair: verkrijging van draagvlak en betere aansluiting bij de praktijk en behoeften van de intramurale doelgroep.</p>	<p>Instellingsgebonden beleid.</p>	<p>overleg met instellingsdirectie.</p>
<p>Vrijwilligers-organisaties / verenigingsleven</p>	<p>Professionalisering van beleid door inbreng van vakkennis, behoeften en juiste inschatting van uitvoeringsmogelijkheden.</p>	<p>PV 4: Vrijwilligersbeleid</p>	<p>Structureel overleg met gemeente</p>

6. Gewenste situatie

De huidige situatie biedt al veel mogelijkheden als het gaat om participatie. Per prestatieveld is hiervoor aangegeven welke gremia betrokken zullen worden bij de invulling van de prestatievelden. Ook is duidelijk gemaakt welke gremia nog ontbreken of waarvan de status onbekend is. Gewenst is dat deze ontbrekende gremia worden ingesteld. Zie ook de actiepunten onder 5.

De gewenste situatie is dat de genoemde gremia bij de invulling van het betreffende prestatieveld betrokken zullen worden, zodanig dat er sprake is van coproductie.

Voorbeeld: het integraal gehandicaptenbeleid is in coproductie tussen gemeente en platform gehandicaptenbeleid tot stand gekomen. OCO (instellingsoverleg) is geïnformeerd en gevraagd naar aanvullingen/opmerkingen.

Indien mogelijk (afhankelijk van de bereikbaarheid van de doelgroep) wordt ook de brede doelgroep of zelfs alle burgers betrokken bij de invulling van beleid.

Voorbeeld: de brede doelgroep (alle gehandicapte inwoners van Valkenswaard) zijn uitgenodigd in het kader van de pilot Valkenswaard Onbeperkt om hun inbreng te leveren voor het beleid. Daarnaast heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden waar ook de bestaande cliëntenraden van instellingen waren uitgenodigd, om de doelgroep vanuit die hoek te betrekken.

Per traject dient nagegaan te worden in welk stadium de grote groep burgers/de doelgroep betrokken kan worden voor input. Daarnaast worden de instellingen die te maken hebben met de uitvoering van het beleid betrokken in de beleidsvoorbereiding / vorming. Dit alles met als belangrijkste doelen:

- Behoeft en draagvlak;
- uitvoerbaarheid en betaalbaarheid;
- volledigheid en correctheid.

Nadere vormgeving van de gewenste situatie

Wat er ontbreekt in de huidige situatie beschreven onder 6. is verwoord in de 5 actiepunten. Daarnaast ontbreekt er een verbindende, toezichhoudende en aanjaagfunctie die over de grenzen van de prestatievelden heen loopt. De WAV zou in het ideale geval deze functie op zich moeten nemen.

Actiepunt 6

Om goed te kunnen functioneren moet de WAV een stevig fundament hebben. Daarvoor zijn vier pijlers van groot belang, te weten samenwerking, officiële erkenning, continuïteit en deskundigheid:

- * **Samenwerking** tussen de leden moet uitstekend zijn. Dat kan alleen als de leden in staat zijn boven de diverse doelgroepenbelangen te staan en ‘over de schutting’ van de diverse prestatievelden heen te kijken. De samenwerking dient het geformuleerde doel na te streven.
- * Een WAV moet officieel erkend zijn door de gemeente. Er moet schriftelijk vastgelegd worden dat de WAV de officiële adviesvorm van de gemeente is voor wat betreft het totale Wmo-traject op hoofdlijnen.
- * De **continuïteit** van de WAV moet gewaarborgd zijn. Een beroepskracht die de WAV structureel ondersteunt, kan daarin een belangrijke rol vervullen.

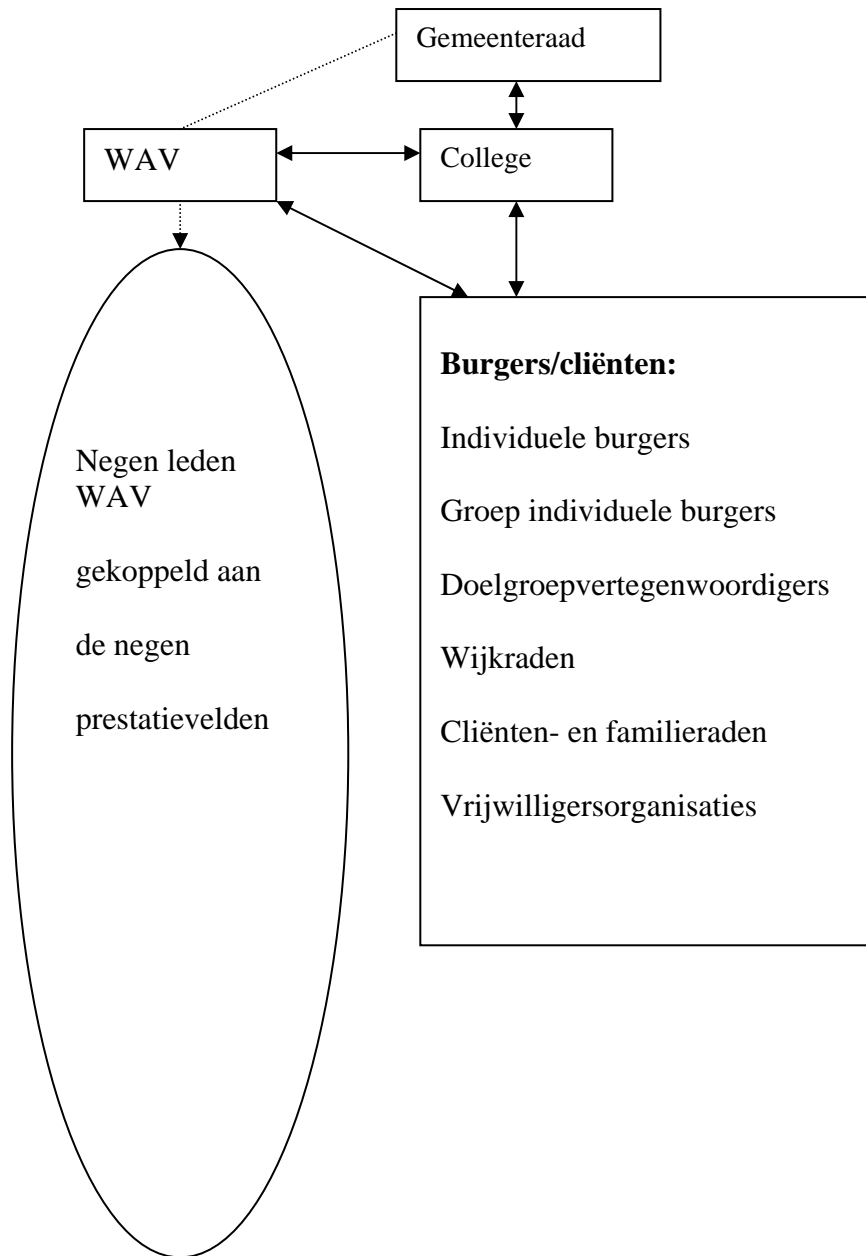
- * **Deskundigheid** van alle leden moet voldoende zijn. Deze vier pijlers vormen onder meer de basis van een verordening WAV. De op te maken verordening is een bindend reglement tussen de WAV en de gemeente.
Om de gewenste situatie te bereiken dient duidelijk te worden hoe de WAV eruit moet komen te zien. Dit wordt hierna beschreven.

6.1 Positionering van de WAV in de gemeentestructuur

De WAV heeft geen hiërarchische functie ten opzichte van andere belangenorganisaties of cliëntenraden en is ook geen “super-belangenbehartigingsorgaan”. Dit zou leiden tot dubbel werk, inbouw van een onnodige extra stap bij het nemen van beslissingen en frustratie van de huidige situatie. Wel werkt de WAV op een ander aggregatieniveau. De WAV buigt zich over alle prestatievelden. Om dit laatste te benadrukken krijgen de WAV-leden de aandachtsgebieden in de vorm van een prestatieveld en niet in de vorm van een doelgroep.

Van de WAV wordt verwacht dat zij contacten onderhoudt met de bestaande belangenbehartigingsvormen, die op hun beurt in contact staan met de achterban. Daarnaast dienen de WAV en de belangenbehartigingsvormen elkaar actief over en weer te informeren over relevante items.

De overige genoemde belangenbehartigingsvormen houden zich doorgaans met een beperkter aantal prestatievelden bezig, vanwege hun specifieke gerichtheid en functie van belangenbehartiger. De beslissingen gericht op specifieke doelgroepen worden dan ook genomen op het niveau van bijvoorbeeld het platform gehandicaptenbeleid. Draagvlak voor de WAV vanuit de bestaande belangenbehartigingsvormen is hierbij van belang. Vandaar dat zij mogen adviseren bij de selectie van de WAV-leden. De belangenbehartigingsvormen krijgen tevens het recht van voordracht van een lid van de WAV.

6.2 Meerwaarde WAV

De WAV dient een groep mensen te zijn die al het beleid dat voortkomt uit het Wmo-meerjarenplan in haar samenhang kan wegen.

Deze meerwaarde is met name te vinden in de volgende aspecten:

- verbinding leggen tussen de verschillende bestaande belangengroeperingen
- zicht houden op de balans en samenhang tussen de prestatievelden
- tegenstrijdigheden / obstakels / dubbel werk signaleren tussen de diverse prestatievelden
- versterken van (deel)beleid door ‘kruisbestuiving’
- vernieuwende en creatieve impulsen geven aan (deel)beleid
- adviseren vanuit kennis van en affiniteit met de Wmo
- korte regelkring / nauwe relaties met burgers vooral via bestaande belangenbehartigingsvormen
- toetsing dat participatie in beleidsvorming tot z'n recht komt
- politieke ongebondenheid en ambtelijke onbelastheid

6.3 Doelstelling van de WAV

De WAV is een groep mensen die er op innovatieve, creatieve, opbouwende en inspirerende wijze voor zorgdraagt dat het Wmo-beleid in balans blijft en voldoende samenhang kent.

6.4 Uitwerking doelstelling:

Met nadruk wordt gewezen op innovatie, creativiteit, opbouw en inspiratie, zodat de leden in zekere mate boven de materie uit kunnen stijgen.

Verder betekent dit in concreto dat er verbinding wordt gelegd tussen de negen prestatievelden, er toezicht wordt gehouden op de consistentie van diverse invullingen van de prestatievelden, en dat er aangejaagd wordt op (delen van) velden waar onder- of juist overbelichting dreigt. Ook prioritering van zaken kan hier indien noodzakelijk plaatsvinden.

In praktijk krijgt ieder WAV-lid een speciaal aandachtsgebied gericht op één of meer prestatievelden met als bedoeling de mede WAV-leden te kunnen informeren over de ontwikkelingen op deze vlakken, zodat een totaalbeeld ontstaat wat er zich binnen de Wmo afspeelt en waardoor de samenhang bewaakt kan worden.

Hoe kan verbinding worden gelegd, toezicht worden gehouden en consistentie worden bewaakt:

Tenminste op drie manieren:

- er wordt informatie opgehaald en gebracht bij de bestaande (belangen)organisaties, overlegvormen etc.
- er wordt informatie inzake wet- en regelgeving, beleidsnota's en aanpalend beleid, zoals de brede welzijnsvisie etc. opgehaald bij de betreffende ondersteunende Wmo-ambtenaar
- er wordt periodiek informatie opgehaald bij het lokaal loket

Let wel:

De WAV is in deze opzet geen klachtenbureau en is geen belangenbehartigingsvorm / cliëntenraad.

Deze taak blijft voorbehouden aan de bestaande en de nog op te zetten belangenbehartigingsvormen.

Als de WAV in hetzelfde schema zou worden ingepast als weergave van de huidige situatie verschijnt het volgende beeld:

6.5 Functie van de WAV

De Wmo-participatieraad fungeert als centraal aanspreekpunt voor de gemeente Valkenswaard betreffende de monitoring en evaluatie van het gemeentelijk Wmo-beleid op hoofdlijnen en signalering in het beleidsvormingstraject als het gaat over de wijze/mate van participatie. Hierbij vormt het Wmo-meerjarenplan het vertrekpunt en toetssteen.

De WAV heeft tot taak het college gevraagd of ongevraagd te adviseren over de hoofdlijnen van het gemeentelijk Wmo-beleid. Dit vertaalt zich in een drieledige functie:

1. Advisering ten aanzien van het Wmo-meerjarenbeleidsplan:
De WAV voorziet het meerjarenbeleidsplan Wmo van advies. Hierbij signaleert de WAV eventuele leemten en knelpunten (reactief) en draagt de WAV nieuwe creatieve ideeën aan (pro-actief).
2. Afstemming van deelreinen op totaal Wmo-beleid:
De WAV houdt voeling met de doelgroepenvertegenwoordigers die zich bezighouden met de vorming van Wmo-deelbeleid en zorgt voor informatie-uitwisseling tussen de WAV en de doelgroepenvertegenwoordigers. Dit kan door middel van afvaardiging van een lid van de WAV naar de werkgroep die zich bezighoudt met het Wmo-deelbeleid.
3. Ondersteunen/stimuleren van participatie:
De WAV ondersteunt op vraag van / in afstemming met de doelgroepenvertegenwoordigers en/of de gemeente de participatie van ongeorganiseerde relevante partijen c.q. burgers bij het formuleren van deelbeleid.

De WAV kan naast de bovenstaande wat meer algemeen beschreven functie mogelijk een bijdrage leveren bij de het aanvullen van de hiaten in de huidige situatie. Zie hiervoor de geformuleerde actiepunten 1 tot en met 5. De WAV dient hiervoor een duidelijk omschreven opdracht van het college te krijgen.

6.6 Samenstelling van de WAV

1. De leden van de WAV hebben een duidelijke binding met Valkenswaard en hebben kennis van en affiniteit met (één of meer van) de prestatievelden.
2. De leden krijgen (één of meer) prestatievelden toegewezen als specifiek aandachtsgebied.
3. De leden van de WAV zijn geen instellingsvertegenwoordigers ofwel aanbieders, hebben geen politieke doelstellingen, zijn ambtelijk onbelast en zijn in staat op abstractieniveau vanuit vragersperspectief mee te denken en te adviseren. De WAV-leden behoeven geen goedkeuring te krijgen van specifieke achterbannen c.q. standpunten te verdedigen. Wel dienen ze op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen die spelen bij de achterban en hiermee in het werk rekening te houden bij weging van zaken.
4. Het college besluit over de samenstelling van de WAV na voordracht door de belangenbehartigingsvormen.
5. De WAV telt negen leden. De bestaande belangenhartigingsvormen (seniorenbelang, platform gehandicaptenbeleid, jongerenraad) hebben het recht van voordracht van een lid voor de WAV. De leden van de WAV zorgen voor informatie van en naar de belangenbehartigingsvormen, die op hun beurt voeling houden met de achterbannen.
6. De WAV wordt voorgezeten door een technisch voorzitter zonder stemrecht.
7. Alle leden van de WAV hebben stemrecht over de inhoud van adviezen die uitgebracht worden aan het college.
8. Toegevoegd is een professionele ondersteuner die de functie van secretaris vervult. De professionele ondersteuner is geen lid en heeft geen stemrecht.
9. Ambtelijke ondersteuning kan door de WAV op afroep worden aangevraagd.
10. Om te voorkomen dat vergaderingen moeten worden opgeschort, heeft ieder lid een reservelid dat hem/haar kan waarnemen. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de WAV om het college tijdig te voorzien van advies, gesteund door een voldoende aantal stemmen. Voldoende is altijd minstens vijf stemmen.

11. De leden van de WAV hebben een zittingstermijn van vier jaar met een eenmalige verlenging van maximaal vier jaar.

6.7 Werkwijze met de gemeente

1. De beschreven werkwijze is gebaseerd op de adviesfunctie van de WAV.
2. In het kader van participatie vraagt het college de WAV om advies (reactieve beleidsvorming) over het gemeentelijk Wmo-meerjarenbeleidsplan. De WAV kan ervoor kiezen gevraagd advies achterwege laten. Dit heeft echter geen consequenties voor de te nemen besluiten door college en/of gemeenteraad. De WAV is ook gerechtigd uit eigen beweging advies uit te brengen aan het college (pro-actieve beleidsvorming).
3. Hiervoor wordt een reactieve werkagenda opgesteld; dit is de agenda van de WAV die ingevuld wordt door het college. Daarnaast voert de WAV een proactieve agenda, waarop ze haar eigen agendapunten kan opvoeren.
4. Het advies wordt op een zodanig tijdstip gevraagd, dat het van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit. Dit houdt in ieder geval in dat de WAV:
 - bij nieuw beleid wordt betrokken zodat getoetst kan worden of er sprake is van samenhang / balans op de hoofdlijnen van het beleid bezien in het ruimere kader van de Wmo;
 - bij evaluatie wordt betrokken bij het vaststellen van vragen die ten grondslag liggen aan evaluatie.
5. Het college maakt jaarlijks aan de hand van de beleidscyclus en voortvloeiend uit het Wmo-meerjarenplan in overleg afspraken met de WAV over:
 - de onderwerpen waarover de WAV geconsulteerd wordt;
 - de wijze en het moment waarop de WAV in het beleidsvormingsproces wordt betrokken; dit komt ook tot uitdrukking in het door het college vast te stellen ambtelijke plan van aanpak per deelbeleid;
 - het budget van de WAV (eventueel vaststellen voor langere periode).
6. In het geval het college in een voorstel aan de gemeenteraad afwijkt van het advies van de WAV, wordt dit bij het voorstel vermeld, waarbij tevens is aangegeven op welke gronden van het advies van de WAV is afgeweken.
7. Indien de WAV meer informatie wenst over een bepaald onderwerp of collectief belang, kan zij deskundigen of aandachtsfunctionarissen (gemeente) uitnodigen bij één van haar bijeenkomsten.
8. Tussen de verantwoordelijke wethouder en de WAV vindt minimaal tweemaal per jaar een overleg plaats.
9. De vergaderingen worden maximaal 8 maal per jaar gefaciliteerd.
10. De vergaderfrequentie wordt verder door de WAV zelf bepaald.
11. Over de door de WAV ingediende adviezen geeft het college binnen vier weken een schriftelijke reactie aan de WAV. Deze termijn kan met vier weken verlengd worden.
12. Het college draagt er zorg voor dat van de zijde van de gemeente aan de WAV tijdig de nodige informatie wordt verstrekt ten behoeve van het naar behoren functioneren van de WAV. Het betreft hier alle informatie die noodzakelijk is om beleid en uitvoering te begrijpen en om ontwikkelingen en wijzigingen te kunnen volgen.
13. Naast bovenstaande blijft de mogelijkheid open om gebruik te maken van de overlegmogelijkheden met het college en de gemeenteraad.

6.8 Samenwerking met andere adviesvormen, instellingen en burgers

De bestaande doelgroepenvertegenwoordigers (seniorenbelang, platform gehandicaptenbeleid, jongerenraad) en wijkraden (dorpsraad Borkel & Schaft en wijkraad Dommelen) hebben het recht van voordracht van een lid voor de WAV. De leden van de WAV zorgen voor informatie van en naar de belangenbehartigingsvormen en zij op hun beurt naar de brede achterbannen.

Indien van toepassing is er afstemmingsoverleg tussen de instellingen die uitvoering moeten geven aan de Wmo en de WAV.

De WAV geeft de inwoners van Valkenswaard inzicht in hun vergaderagenda en adviezen maakt hierbij gebruik van de plaatselijke media.

6.9 Facilitering

1. De kosten die de WAV redelijkerwijs moet maken voor de uitoefening van zijn taak komen ten laste van de gemeente. Dit bedrag wordt structureel opgenomen in de begroting.
 2. Op basis van de voorgenomen activiteiten en hieruit voortvloeiende kosten worden er jaarlijks budgetafspraken gemaakt.
 3. Voor vergoeding komt onder meer in aanmerking:
 - a. deskundigheidsbevordering van de leden (aanschaf documentatie, literatuur, vaktijdschriften, cursussen, inhuur deskundigheid)
 - b. faciliteiten voor het verzorgen van :
 - voorlichting en PR
 - overleg en activering van de achterban
 - c. bezoldiging voorzitter (maximaal 8 x per jaar) en eventuele kilometervergoeding
 4. Het budget voor de onder 6.9.3 genoemde faciliteiten is voor gemaximeerd op een bedrag van €5.000,- op jaarbasis. **Actiepunt 7B**
- Budget voor speciale projecten worden separaat aangevraagd.
4. Het aantal uren professionele ondersteuning van Paladijn bedraagt maximaal 8 uur per maand. Indien mogelijk kan binnen deze 8 uren ook ondersteuning geboden worden aan het seniorenbelang en platform gehandicaptenbeleid. **Actiepunt 7C**
 5. Het aantal uren ambtelijke ondersteuning bedraagt maximaal 8 uur per maand. **Actiepunt 7D**

7. Werkwijze voor instelling van de WAV

Om de huidige situatie te completeren en de participatie in de context van de Wmo volledig tot haar recht te laten komen, lijkt instelling van de WAV voor het leggen van de grote verbanden over de prestatievelen / deelterreinen heen noodzakelijk.

Deze notitie biedt de basis voor het opstellen van de verordening c.q. reglement voor de WAV. Na vaststelling van de verordening c.q. reglement kan over worden gegaan tot installeren van de WAV.

Actiepunt 8

Er dient een werving- en selectieprocedure te worden gestart met een duidelijk profiel van de voorzitter en de WAV-leden. Dit profiel kan samengesteld worden op basis van bovenstaande informatie en mogelijk nog aanvullende informatie vanuit de verordening/reglement. **Actiepunt 9**

Voordat de werving- en selectieprocedure gestart wordt, wordt er een brede informatiebijeenkomst georganiseerd waarin een toelichting wordt gegeven op het gekozen model en wordt gepeild of er belangstelling is voor lidmaatschap van de WAV. **Actiepunt 10**

De bestaande belangenbehartigingsvormen en wijkraden worden gevraagd om voordracht van leden. Deze voorgedragen leden worden uitgenodigd voor een selectiegesprek. De selectie wordt gehouden op basis van met name de eerste drie genoemde punten onder 6.6. **Actiepunt 11**

Ook wordt een oproep gedaan voor in eerste wervingsronde een voorzitter en in tweede wervingsronde de leden in de plaatselijke pers. **Actiepunt 12**

De belangstellenden kunnen solliciteren bij het college.

Eerst wordt gezocht naar een voorzitter van de WAV. De selectiecommissie voor de voorzitter bestaat uit de portefeuillehouder, afdelingshoofd, beleidsmedewerker kennisteam. De voorzitter wordt door het college benoemd. **Actiepunt 13**

Vervolgens wordt gezocht naar de leden van de WAV. De selectiecommissie voor de leden bestaat uit de geworven voorzitter, portefeuillehouder en beleidsmedewerker kennisteam. De adviescommissie bij de ledenwerving bestaat uit een afvaardiging van de bestaande belangenbehartigingsvormen. De leden worden door het college benoemd. **Actiepunt 14**

Als in de praktijk blijkt dat een ineenschuiven of afslanken van selectiecommissie/adviescommissie beter werkbaar is, behoort wijziging tot de mogelijkheden.

Bij onvoldoende belangstelling voor de functie van voorzitter of lidmaatschap WAV wordt de huidige situatie verbeterd / aangevuld (actiepunt 1 tot en met 5) op natuurlijke beleidsvormingsmomenten, geïnitieerd door de leidende gemeentelijke afdeling.

Actiepunt 15

De instelling van de WAV wordt na de periode van een jaar geëvalueerd. Op basis van de evaluatie dient besloten te worden of de WAV gecontinueerd, bijgesteld of opgeheven moet worden. Dit gebeurt aan de hand van de hierna genoemde prestatie-indicatoren. Op dat moment kan besloten worden om de WAV tot een officiële commissie te benoemen. **Actiepunt 16**

8. Prestatie-indicatoren

Het blijft een lastig punt om 'harde' meetbare prestatie-indicatoren te formuleren. Toch kan er bij de evaluatie zeker getoetst worden of de bedoeling van deze notitie in praktijk benaderd/behaald wordt. De antwoorden op de onderstaande vragen, bieden informatie om te komen tot conclusies inzake noodzakelijke bijstelling, opheffing of handhaving van de bestaande situatie. Indien gekozen wordt voor handhaving ofwel voor voortzetting met aanpassingen kan op dat moment besloten worden om de WAV als commissie te benoemen. Opheffing van de WAV kan, zonder dringende redenen, in principe pas na twee jaar plaatsvinden. Deze indicatoren zijn bedoeld om objectief te kijken naar de meerwaarde van de WAV. Een Wmo-raad is tenslotte niet verplicht. Het lijkt zowel voor de vrijwilligers van de WAV zelf als voor de gemeente niet wenselijk dat er een gremium in stand wordt gehouden dat in praktijk te beperkt is in haar aanvulling op de bestaande participatiemogelijkheden.

- 1) Heeft de WAV minimaal 3, maximaal 8 keer vergaderd ?
- 2) Heeft de WAV de burgers van Valkenswaard voldoende gelegenheid gegeven om input te leveren (via plaatsing van de vergaderagenda in de pers e.d.)?
- 3) Was de opkomst van de voorzitter en leden optimaal ?
- 4) Zijn er vanuit deze WAV-vergaderingen bruikbare adviezen (aanvullend/vernieuwend/verbindend) uitgebracht aan het college ?
- 5) Heeft de WAV-voorzitter en leden gevoel van meerwaarde voor de Valkenswaardse samenleving ?
- 6) Heeft de WAV voldoende informatie aangereikt gekregen vanuit de belangenbehartigingsvormen, gemeente, instellingen, burgers in algemene zin ?
- 7) Wordt de WAV voldoende gefaciliteerd ?
- 8) Heeft de WAV volgens de belangenbehartigingsvormen voldoende voeling gehouden en in de juiste vorm ?

9. Actiepunten in tabel

In dit hoofdstuk worden de actiepunten uit het voorgaande hoofdstuk nogmaals gepresenteerd, zij het nu voor de overzichtelijkheid in tabelvorm.

ACTIE-PUNT	BLZ.	INHOUD ACTIE-PUNT	INITIA-TIEF-NEMER	STATUS/PLANNING	FINANCIEN
1	8	Nagaan mogelijkheden van het instellen van een structurele wijkvertegenwoordiging in Valkenswaard Oost en West	Wijkcoördinatoren	2009	PM
2	8	Nagaan wat de mogelijkheden zijn c.q. of het wenselijk is om een structurele overleggroep met vrijwilligers(organisaties) op te zetten	Beleid & Strategie	2008	PM
3	9	Nagaan welke zaken overblijven voor het lokale niveau en nagaan of het woonoverlastteam iets in deze kan betekenen inzake maatschappelijke opvang (waaronder vrouwenopvang en steunpunten huiselijk geweld).	Beleid & Strategie	2009-2010	n.v.t.
4	9	Nagaan welke zaken overblijven voor uitwerking op het lokale niveau met betrekking tot het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.	Beleid & Strategie	2009-2010	
5	9	Nagaan welke zaken overblijven voor het lokale niveau inzake verslavingszorg.	Beleid & Strategie	2009-2010	n.v.t.
6	10	De WAV implementeren	Cluster welzijn	2007-2008	
7A	16	Bezoldiging en eventuele kilometervergoeding voorzitter berekenen conform overige regelingen (kunstcommissie / platform jeugdbeleid)	Cluster welzijn	2008	
7B	16	Het budget van €5.000,- voor faciliteiten opnemen in de begroting.	Cluster welzijn	2007-2008	PM
7C	16	8 uren voor ondersteuning WAV op laten nemen in het werkplan van Paladijn. Nagaan welke ruimte er overblijft om binnen deze 8 uur per maand ondersteuning te geven aan het seniorenbelang en platform gehandicaptenbeleid.	Cluster welzijn	2008	
7D	16	Ambtelijke uren structureel opnemen in afdelingsplan.	Cluster welzijn	2008	
8	16	Opstellen verordening en reglement WAV.	Cluster welzijn	2008	n.v.t.
9	16	Opstellen van het profiel van de voorzitter en de leden op basis van 6.6.	Cluster welzijn	2008	n.v.t.

10	16	Organiseren van een informatieve bijeenkomst voor burgers en tevens mondelinge werving van leden/voorzitter.	Cluster welzijn	2008	PM
11	16	Voordracht van leden door belangenbehartigingsvormen en wijk/dorpsraden.	Cluster welzijn	2008	n.v.t.
12	16	Werving van voorzitter en leden via pers.	Cluster welzijn	2008	n.v.t.
13	17	Selectie en benoeming voorzitter WAV.	Cluster welzijn	2008	PM
14	17	Selectie en benoeming leden WAV.	Cluster welzijn	2008	PM
15	17	Bij onvoldoende belangstelling de huidige situatie verbeteren / aanvullen op natuurlijke beleidsvormingsmomenten.	Beleid & Strategie Wijkcoördinatoren/ Cluster welzijn	2008 en verder	
16	17	Evaluatie en bijstelling op basis van de prestatie-indicatoren en bij handhaving ofwel voortzetting met aanpassingen eventueel besluiten tot benoemen van WAV als officiële adviescommissie.	Cluster welzijn / Beleid & Strategie	2009	n.v.t.
17	--	De structurele ambtelijke begeleiding van de genoemde georganiseerde doelgroepenvertegenwoordigingen wordt gecontinueerd voortgezet door het cluster welzijn. De begeleiding van de wijkraden / dorpsraden wordt gecontinueerd voortgezet door wijkcoördinatie. De ambtelijke contacten tijdens beleidsvorming / evaluatie en bijstelling worden gecontinueerd opgepakt door Beleid & Strategie.	Cluster Welzijn Wijkcoördinatie Beleid & Strategie	Door- lopend	
18	--	De structurele ambtelijke begeleiding van de WAV wordt uitgevoerd door cluster welzijn. Cluster Welzijn verzamelt hiervoor informatie bij het eigen cluster en de diverse teams zoals B&S, wijkcoördinatie, cluster zorg etc. B&S haalt informatie op voor monitoring en evaluatie van de Wmo.	Cluster Welzijn Beleid & Strategie	2008 en verder	

Bijlage

Gebruikte literatuur/notities/inspraakreacties:

- Handreiking Burgerparticipatie in de Wmo
- Gemeenterecht, mr. E. Brederveld, Kluwer
- Gereedschapskist Invoering Wmo, VNG
- Cliënt- en burgerparticipatie binnen de Wmo, SRE
- Agenda 22 Participatie in gemeenten
- Methodiek Burgerparticipatie in de praktijk, E. Montero
- Verordening participatieraad, gemeente Best
- Verordening participatieraad, gemeente Waalre
- Notitie Henk Dijkstra
- Reactie notitie Ad van Poppel
- Reacties thema-avond gemeenteraad, d.d. 5 juli 2007
- Brief van het platform integraal gehandicaptenbeleid, d.d. 25 juni 2007
- Inspraakreactie seniorenbelang, d.d. 4 december 2007